

הכנה ולינוי לקראת שירות משמעותי – תוכנית 'מגמה לעתיד'¹

מבוא

זכויותיהם של אנשים עם מוגבלות ומחויבותה של החברה בישראל לזכויות אלה מושתתות על ההכרה בעקרון השוויון, בערך האדם שנברא בצלם ובעקרון כבוד הבריות (החוק לשוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, תשנ"ח-1998).

במדינת ישראל, השירות בצה"ל והשירות הלאומי-אזרחי מהווים מימוש חובה אזרחית. משרד החינוך הציב מטרה להגביר בקרב בני הנוער את המוטיבציה לגיוס או להתנדבות לצה"ל או לשירות הלאומי-אזרחי ובכלל זה גם בקרב תלמידים עם מוגבלות.

אחת המטרות במסלול הלימודים ב'מגמה לעתיד' היא לחזק את החינוך למעורבות חברתית ולהשתתפות בחיי הקהילה והמדינה בקרב צעירים עם מוגבלות, ועידודם להתנדב לשירות משמעותי בצה"ל או לשירות הלאומי-אזרחי.

בפרק זה יוצגו העקרונות והדגשים המרכזיים בנושא הכנה לשירות משמעותי.

מטרות

- א. הגברת המוטיבציה בקרב הצעירים להתנדב לשירות משמעותי.
- ב. העמקת השיח הערכי והבירור האישי בנוגע להעדפות הצעיר ביחס לתוכנית המשך בסיום הלימודים.
- ג. העמקת הידע בקרב הצעירים על אודות מסגרות, תהליך ההתנדבות והאפשרויות העומדות בפניהם.

¹ כתבו: נחמה כהן, משרד החינוך, אסנת אלנתן, מטה 'מגמה לעתיד'.

קראו והעירו: מימי פלצ', אורלי ויסמן, ליאורה שור-ברק, משרד החינוך; אפרת אהרוני, ג'וינט ישראל; אושרית טמסוט, מטה 'מגמה לעתיד'.

תהליך ההוראה למידה

הלמידה בנושא שירות משמעותי מתקיימת במהלך שנות הלימודים ב'מגמה לעתיד'. התהליך החינוכי כולל עיסוק בשני נושאים מרכזיים:

- חינוך לשירות מתוך השקפת עולם הרואה בשותפות בחברה ערך משמעותי לציבור וליחיד.
- חינוך לאוטונומיה, תוך בירור ההעדפה האישית של כל צעיר/ה ביחס לסוג השירות שברצונם לשרת ולתוכנית ההמשך שלהם בתום הלימודים.

הלימודים בנושא יתקיימו במשך שלוש שנות הלימודים כדלהלן:

שנה ג'		שנה ב'		שנה א'		
סימסטר ב	סימסטר א'	סימסטר ב'	סימסטר א'	סימסטר ב'	סימסטר א'	
ליווי פרטני: לקראת פרידה. במסגרת סדנת הכנה לחיים עצמאיים: שיתוף ועיבוד לקראת שירות.	מפגש הורים וצעירים. ליווי פרטני: לקראת פרידה. במסגרת סדנת הכנה לחיים עצמאיים: שיתוף ועיבוד לקראת שירות.	סדנת הכנה לשירות משמעותי (2 ש"ש).	סיור לבסיס צה"ל. מפגש הורים וצעירים.	סימסטר ב'	סימסטר א'	הכנה לשירות משמעותי

הדגשים

- לימודים עיוניים: עיסוק בערכים והעמקת הידע בקרב הצעירים. צוות המוסד החינוכי יקיים בשנה ב' שיעורים סדורים בהלימה למטרות ולתכנים המפורטים בתוכנית ['לקראת שירות משמעות'](#).
- מפגש כיתתי
 - מפגש בהשתתפות נציגים מהצבא ומהשירות הלאומי- אזרחי להצגת האפשרויות העומדות בפני הצעירים בכל הנוגע לשיבוץ מותאם.
 - מפגש עם בוגרי 'מגמה לעתיד' המשרתים בצבא או בשירות הלאומי- אזרחי.
 - מפגשי הורים וצעירים בנושא זכויות צעירים עם מוגבלות והקשר בין מימוש הזכויות לשירות.
- מפגשים פרטניים וקבוצתיים: כל אחד מהצעירים ייפגש עם נציג מהעמותות המלוות להתנדבות לצבא ולשירות הלאומי-אזרחי.
- [סורים בבסיס צה"ל בשנה א' ובשנה ב'](#). סיור אחד בכל שנה במקומות שירות שונים.

שותפים: תחומי אחריות וממשקי עבודה

את תהליך ההכנה לשירות משמעותי והליווי מוביל הצוות החינוכי בשיתוף פעולה עם נציגי העמותות המלוות לשירות ועם נציגי צה"ל. הקשר הרציף והשוטף במהלך השנה בין כל השותפים חשוב והכרחי למציאת מסגרת המשך מותאמת ביותר עבור כל צעיר/ה.

הצוות החינוכי יקיים:

- מעקב על ביצוע המהלכים הנדרשים של הצעיר/ה בשלבים הרלוונטיים מול הגורמים השונים בצבא, נציגי החילות, עמותות המלוות בצבא ובשירות הלאומי-אזרחי.
- קשר עם הגורם המרכז את הנושא באגף לחינוך מיוחד במשרד החינוך למעקב שוטף ולסיוע במידת הצורך.
- העמותות המלוות יפעלו ככל שניתן ובהתאם לרצון של הצעיר/ה לשיבוץ לשם התנסות מעשית בבסיס צה"ל/התנדבות בשירות הלאומי-אזרחי בתפקיד שהוא בהתאם לתחום ההסמכה. באופן זה תתאפשר התנסות והמשך התמקצעות בתחום. תהליך למידה זה יאפשר לכל אחד מהצעירים להתוודע להעדפותיהם בהתייחס לסוג השירות וכן לבחון את האפשרויות והתפקיד שברצונם למלא.

תהליך לזיווג פרטני- שירות בצה"ל

הדגשים ותכנים על פי שנת לימודים בתוכנית

שנה א'

תהליך ההוראה-למידה בנושא שירות משמעותי יחל בשנה א'.

בסמסטר השני של שנה א': קיום שתי פעילויות כמפורט להלן (סעיפים א'-ב').

מטרה: להפגיש את תלמידי הכיתה והוריהם עם הנושא, לברר סטטוס של כל אחד מהצעירים וללמוד על העדפותיהם.

א. סיור: במסגרת הסיורים התעסוקתיים סיור אחד יתקיים בבסיס צה"ל.

ב. מפגש: הצעירים והוריהם יוזמנו למפגש במכללה יחד עם כלל הצעירים הלומדים במסגרת 'מגמה לעתיד' ובהשתתפות נציגים של חילות צה"ל ועמותות המלוות מתנדבים לשירות צבאי ולשירות לאומי-אזרחי. ראו פרק סדנאות להורים – מפגשים משותפים להורים ולצעירים.

במישור הפרטני

יתקיימו שיחות אישיות עם כל אחד מהצעירים. בשיחות האישיות חשוב לתת תשומת-לב מיוחדת לשני מצבים:

- צעיר/ה אשר חייבים גיוס וקיבלו דחייה לשם השתתפות בתוכנית: בכל שנה - חשוב לסייע להם לבקש דחייה נוספת. אם בישיבת הצוות הרב-מקצועי הצעיר/ה נראים מתאימים לשירות, מוצע לבחון עם הצעיר/ה אפשרות לבקשת פטור, על מנת לאפשר לצעיר/ה להתנדב לשירות הצבאי בליווי של עמותה מלווה.
- צעיר/ה אשר אינם מוכרים בלשכה לשירותים חברתיים ו/או אין להם הכרה באחוזי נכות מטעם המוסד לביטוח לאומי, לא יוכלו לקבל הועדה לליווי של עמותה בשירות הצבאי/השירות הלאומי-אזרחי. במקרה כזה, מומלץ לבחון עם הצעיר/ה, כבר בשנה א', האם הם מעוניינים להתנדב לשירות צבאי. אם הם מביעים עניין בהתנדבות לצבא, יש להסתייע במדריכה הממונה על הנושא באגף לחינוך מיוחד ולסייע להם ביצירת קשר ובביצוע ההליכים הנדרשים עם הצבא לתהליך ההתנדבות

(ללא תמיכה של עמותה מלווה). אם הצעיר/ה מעוניינים בשירות לאומי-אזרחי התהליך קצר בהרבה. מומלץ להתחיל בתהליך של שריון תקן עבורם בתחילת שנה ג'.

שנה ב'

במסגרת הסיורים מוצע במחצית הראשונה של שנה ב' לקיים סיור בבסיס צה"ל ו/או מפגש או פעילות חווייתית כחלק מההכנה.

בסמסטר א': מפגש הורים וצעירים בנושא שירות משמעותי.

בסמסטר ב': יתקיים בכיתה תהליך הוראה-למידה [דנאי בנושא 'הכנה לשירות'](#). היקף הסדנה: 30 שעות. מומלץ לקיים את התהליך כשיעור כפול על ידי מחנך/ת הכיתה או איש/ת צוות אחר/ת.

גיבוש עמדות הוא תהליך מתמשך ועל כן חשוב לעסוק בנושא במהלך הלימודים של הצעיר/ה ב'מגמה לעתיד'. מחד גיסא, ייתכן שלצעירים שלב השירות ושלב סיום הלימודים נראה רחוק, אך מאידך גיסא, תהליכי ההתנדבות לשירות הצבאי עשויים להיות ממושכים. לכן מומלץ, כי העיסוק בנושא בהתייחס לערכים, להעמקת הידע ולביצוע פעולות יתקיים במחצית השנייה של שנה ב' ויאפשר השלמת העשייה הנדרשת שתאפשר לצעירים הרוצים בכך להתנדב לצה"ל.

במקביל לתהליך הכיתתי, במסגרת הליווי הפרטני לתעסוקה, המרפאה בעיסוק תקיים שיח עם כל צעיר/ה על תפיסת הקריירה שלהם ועל מקומו של השירות הלאומי-אזרחי או הצבאי בתהליך התפתחות הקריירה. ראו: [תהליך הליווי הפרטני בשנה ב', מפגש 9](#) – תמונת עתיד.

מטרת התהליך הפרטני לסייע לכל צעיר/ה בתהליך בירור העדפותיהם בהתייחס לסוג השירות. מוצע לקדם תהליך זה על סמך העקרונות המיושמים [בתהליך התמיכה בקבלת החלטות](#).

מצופה, כי בסיום שנה ב' כל צעיר/ה יקבלו החלטה לסוג השירות על פי העדפותיהם. צוות 'מגמה לעתיד', בשיתוף פעולה עם הגורמים המתאימים, יסייע לצעיר/ה לפעול על פי העדפותיהם, כדלהלן:

- התנדבות לצה"ל
 - צעיר/ה הזכאים לליווי: צוות התוכנית יסייע להם ליצור קשר עם עמותה אשר מלווה צעירים עם מוגבלות בתהליך ההתנדבות. חשוב להתחיל את התהליך בסוף השנה השנייה מכיוון שההיערכות להתנדבות לצה"ל נמשכת זמן רב.
 - צעיר/ה שאינם זכאים לליווי: צוות 'מגמה לעתיד' יסייע להם לבצע את הפעולות והמהלכים הנדרשים לקראת התנדבות לצה"ל.
 - התנדבות לשירות אזרחי-לאומי
 - צעיר/ה שקיבלו הכרה ברווחה: צוות התוכנית יסייע להם ליצור קשר עם עמותה אשר מלווה צעירים עם מוגבלות בשירות הלאומי-אזרחי. זאת במהלך שנה ג' ללימודים ב'מגמה לעתיד'. תהליך ההיערכות לקראת התנדבות לשירות לאומי-אזרחי נמשך בין חודשיים לשלושה.
 - צעיר/ה שנראה כי לא יקבלו הכרה ברווחה: יש לבחון אפשרות להתנדב לשירות לאומי-אזרחי בתקן מיוחד, הממומן על ידי המדינה. כדי לשריין תקן כזה (מתוך תקני חינוך או תקני מנהלת) יש לפנות לעמותות השירות הלאומי בתחילת שנה ג'. ניתן להסתייע בצוות האגף לחינוך מיוחד במטה התוכנית.
 - צעיר/ה המבקשים להשתלב בתעסוקה בתום הלימודים או בכל תוכנית המשך: מקדמ/ת התעסוקה יובילו את התהליך בשיתוף פעולה מלא עם המחנך/ת והצוות הייעוצי והטיפולי ויסייעו לצעיר לגבש תוכנית המשך במהלך המחצית השנייה של שנה ג'. ראו קישור לתיק משתתף – שאלון לקראת סיום.
- בסמסטר השני של שנה ב' כל מחנכת תשלח למדריכה, המרכזת את הנושא באגף לחינוך מיוחד במשרד החינוך, את [טבלת המיפוי של תלמידי הכיתה](#) (ללא פרטים מזהים) בהתייחס לתוכניות המשך בתום הלימודים.

שנה ג'

בתהליך הליווי הפרטני ובמפגשים הכיתתיים בשנה זו מושם דגש רב על נושא סיום הלימודים והפרידה וכן על גיבוש תוכנית ההמשך. מומלץ לעודד את הצעירים להתנדב לשירות.

מוצע כי ההתייחסות לנושא זה תיערך במסגרת הסדנה להכנה לחיים אוטונומיים ועצמאיים.

אופני ההתייחסות המומלצים הם:

- שיתוף בהחלטות, בהתלבטויות ובהעדפות של תלמידי הכיתה ביחס לתוכנית המשך אחרי הלימודים.
- מפגשים עם בוגרים אשר התנדבו לשירות צבאי ולשירות לאומי-אזרחי.
- שילוב נושא השירות בסדנת הכנה לקריירה במסגרת הלימוד על קריירה וטיפוח של מיומנויות ה-IPRO - אשכול I:GROW: היכולת לראות תמונת עתיד ומפת דרכים.